

Frederik Waage

Det offentlige som procespart

Forvaltningsrettens virkning i civilprocessen

Frederik Waage

Det offentlige som procespart – Forvaltningsrettens virkning i civilprocessen

1. udgave/1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2017

ISBN 978-87-619-3907-4

Omslag: Torben Lundsted, Korsør

Sats og tryk: Specialtrykkeriet Arco

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele af den er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsoversigt

Kapitel 1. Afhandlingens emne

1. del: Grundlaget for domstolskontrollen

Kapitel 2. Opgivelsen af statsmagtens immunitet mod søgsmål i forskellige vestlige lande

Kapitel 3. Opgivelsen af statsmagtens immunitet mod søgsmål i Danmark

2. del: Den danske procesform for prøvelse af sager om myndighedsudøvelse

Kapitel 4. Hensyn bag valg af procesform for domstolskontrollen

Kapitel 5. Organiseringen af det offentlige retssagsførelse

Kapitel 6. Forskellen på retssagsførelse og administrativ sagsbehandling

3. del: Forholdet mellem privatret, procesret og forvaltningsret

Kapitel 7. Den organisatoriske afgrænsning for forvaltningslovgivningen

Kapitel 8. Retsgrundsætningernes betydning i dansk ret

Kapitel 9. Privatretlige reglers virkning i civilprocessen

Kapitel 10. Forvaltningsretlige retsgrundsætningers virkninger i privatretten

4. del: Forvaltningsrettens normering af civilprocessen

Kapitel 11. Forvaltningsretlige normer i retssagsførelsen inden sagens anlæg

Kapitel 12. Forligsforhandling og retsmægling

Kapitel 13. Forberedelsen

Kapitel 14. Hovedforhandlingen

Kapitel 15. Sanktioner mod tilsidesættelse af forvaltningsretlige regler eller principper i civilprocessen

Kapitel 16. Det offentlige rettergangsfuldmægtiges forvaltningsretlige forpligtelser

Kapitel 17. Sammenfatning og perspektiv

Indhold

Forord 7

Kapitel 1: Afhandlingens emne 21

- 1.1 Indledning 21
- 1.2 Afhandlingens hovedformål 24
- 1.3 Forskellige opfattelser af det offentlige oplysningspligt og rettens muligheder for at fravige forhandlingsprincippet 27
- 1.4 Særligt om rettergangsfuldmægtige i sager, hvor det offentlige er part 29
- 1.5 Yderligere om behovet for en retsvidenskabelig behandling af afhandlingens emne 31
- 1.6 Plan for fremstillingen 32
- 1.7 Terminologi og begrebsafklaring 36
  - 1.7.1 Terminologi 36
  - 1.7.2 EU-retten og EMRKs betydning for behandlingen af afhandlingens hovedproblemstilling 38
  - 1.7.3 Den civile retsplejes myndighedsudøvelsesbegreb 40

1. del: Grundlaget for domstolskontrollen 45

Kapitel 2: Opgivelsen af statsmagtens immunitet mod søgsmål i forskellige vestlige lande 47

- 2.1 Indledning 47
- 2.2 Om common law og civil law 48
- 2.3 Opgivelsen af statsmagtens immunitet mod søgsmål i England og USA 49
- 2.4 De særlige prøvelsesordninger i engelsk ret 51
  - 2.4.1 Sovereign immunity og udviklingen i amerikansk ret 53
- 2.5 Opgivelsen af statsmagtens immunitet mod søgsmål i Frankrig 55
- 2.6 Opgivelsen af statsmagtens immunitet mod søgsmål i Sverige 57
  - 2.6.1 Det svenske forvaltningsdomstolssystem 57
- 2.7 Opgivelsen af immunitet i de tyske stater 59
  - 2.7.1 Absolutisme i Tyskland i begyndelsen af det 19. århundrede 59
  - 2.7.2 Prøvelsen af andre former for myndighedsudøvelse 60
  - 2.7.3 Anerkendelsen af det offentlige erstatningsansvar i tysk ret 62
- 2.8 Sammenfatning og perspektiv 64
- 2.9 Den danske ordnings placering i forhold til common law- og civil law-traditionen 65

Kapitel 3: Opgivelsen af statsmagtens immunitet mod søgsmål i Danmark 70

- 3.1 Indledning 70
- 3.2 Enevældens immunitetsopfattelse 71
  - 3.2.1 Magistratinstruksen og 1828-reskriptet 71
  - 3.2.2 Ikke-immunitet, når kongen var part i private retsforhold 73
  - 3.2.3 Begrænset immunitet for kommunerne 74
- 3.3 Grundlovens § 63 (1849-grundlovens § 77) 75

Indholdsfortegnelse

3.3.1	Forudsætningen om immunitetens opretholdelse	75
3.3.2	Kompetencetvistlæren	76
3.3.3	Ole Krarups opfattelse i Øvrighedsmyndighedens grænser	77
3.3.4	Den procesretlige tilgang til spørgsmålet i denne afhandling	77
3.3.5	Udviklingen i retspraksis i skyggen af kompetencetvistlæren	78
3.3.6	Prøvelse af det offentliges erstatningsansvar uden for kontrakt	80
3.4	De dommerskabte retsgrundsætninger	82
3.4.1	Almindelige retsgrundsætninger	82
3.4.2	Konsekvensen af tilsidesættelsen af retsgrundsætninger	83
3.4.3	Retsgrundsætningernes kodificering	85
3.4.4	Nærmere om saglighedsprincippet	85
3.5	Retsgrundsætningerne og det offentliges interesser	86
3.5.1	Retsgrundsætningerne beskytter også myndigheder	86
3.5.2	Legalitetsprincippet – grundlovens § 22	86
3.5.3	Kravet om lovhjemmel for udgifter – grundlovens § 46, stk. 2	87
3.5.3.1	Økonomisk forsvarlig forvaltning	87
3.5.3.2	Hensyn til det offentlige i kontraksrelationen	88
3.5.3.3	Det offentliges økonomiske interesser og vejledningspligten	89
3.5.3.4	Eksempler på det offentliges begrænsede tilbagebetalingspligt.	89
3.5.4	Retsgrundsætningernes nærmere virkninger	91
3.6	Bestemmelser om domstolsprøvelse i almindelig lov	92
3.6.1	Særbestemmelser om prøvelse af forvaltningsakter og principalt erstatningsansvar	92
3.6.2	Udviklingen af procesregler om prøvelse af rettighedsfratagelse mv.	93
3.6.3	De særlige procesreglers betydning for domstolsprøvelsen	95
3.7	Retsordenens bibeholdelse af elementer af immunitet	97
3.7.1	Endelighedsbestemmelser	98
3.7.2	Skønsudøvelse	99
3.7.3	Offentlige myndigheders erstatningsansvar	101
3.7.4	Søgsmålsfrister	103
3.7.5	Foreløbig afskæring af prøvelsesmuligheder	104
3.7.6	Opretholdt immunitet i proceslovgivningen	105
3.8	Prøvelsen af loves grundlovmæssighed	108
3.9	Andre prøvelsesordninger	108
3.10	Domstolskontrol af myndighedsudøvelse i internationalt perspektiv	110
3.11	Sammenfatning og perspektiv	116

2. del: Den danske procesform for prøvelse af sager om myndighedsudøvelse 119

Kapitel 4: Hensyn bag valg af procesform for domstolskontrollen 121

- 4.1 Indledning 121
  - 4.1.1 Analysens betydning for behandlingen af afhandlingens hovedproblemstillinger 124
- 4.2 De grundlæggende procesprincippers oprindelse i tysk ret 125
  - 4.2.1 Videreudviklingen af den almene tyske procesret 125
  - 4.2.2 Grundlaget for formuleringen af procesmaksimerne i Tyskland i begyndelsen af det 19. århundrede 127
  - 4.2.3 Formuleringen af forhandlings- og undersøgelsesprincipperne 129
  - 4.2.4 Den oprindelige forhandlingsmaksime 130
  - 4.2.5 Den oprindelige undersøgelsesmaksime 132
  - 4.2.6 De oprindelige maksimers fordele og ulemper 133
  - 4.2.7 Formel og materiel sandhed 134
- 4.3 Optagelsen af de tyske procesprincipper i dansk ret 136
  - 4.3.1 Udviklingen fra Danske Lov frem til ca. 1820 136
  - 4.3.2 Det 18. århundredes dommere blev mere tilbagetrukne 137
  - 4.3.3 Den nye advokatstand understøttede forhandlingsprincippet 138
    - 4.3.3.1 Forklaringer på forhandlingsprincippets gennembrud 139
  - 4.3.4 Retssagstyper underlagt undersøgelsesprincippet før 1849 139
    - 4.3.4.1 Strafferettens inkvisitionsprincip 140
    - 4.3.4.2 De særlige politiretter 140
    - 4.3.4.3 Procesmåden for offentlige politisager 141
  - 4.3.5 Forhandlings- og undersøgelsesprincipperne i dansk teori 142
  - 4.3.6 Retsvidenskabens opfattelse af maksimernes anvendelsesområde 144
  - 4.3.7 Jens Olaus Hansen 144
  - 4.3.8 Anders Sandøe Ørsted 146
- 4.4 Vægtningen af procesprincipperne omkring 1849 147
  - 4.4.1 Stænderforsamlingen 1842 og 1844 147
    - 4.4.1.1 Advokatbistand og maksimernes anvendelsesområde 148
  - 4.4.2 Grundlovgiver forholdt sig ikke til en procesform i forvaltnings-sager 151
    - 4.4.2.1 Valgretssager skulle behandles efter forhandlingsprincippet 151
- 4.5 Forhandlingsprincippets videre udvikling i tysk ret 153
  - 4.5.1 Den rendyrkede privatautonomi 153
  - 4.5.2 Anerkendelsen af modifikationer til privatautonomien 154
  - 4.5.3 Den rigtigt forståede forhandlingsmaksime 155
- 4.6 Opfattelsen af forhandlingsprincippet i dansk proceslitteratur i perioden efter 1849 156
  - 4.6.1 Retssagen opfattet som en kontraktsmæssig forhandling mellem parterne 156
  - 4.6.2 Opfattelsen af processen som et retsforhold i tysk ret 157

Indholdsfortegnelse

- 4.6.3 Afvisning af processen som et retsforhold i dansk teori 159
- 4.7 Retsplejelovens forarbejder 162
  - 4.7.1 Retsplejeloven 162
  - 4.7.2 Nellemanns 1869-udkast til retsplejeloven 162
    - 4.7.2.1 Nærmere om reguleringsformen 163
    - 4.7.2.2 Udkastets omtale af offentlige myndigheder 164
    - 4.7.2.3 Ingen særlig klassificering af sager om myndighedsudøvelse 165
    - 4.7.2.4 Offentligretlige retssager blev ikke undtaget fra afvikling under de ordinære procesregler 165
  - 4.7.3 Forhandlingsprincippet og dets modifikationer i forarbejderne 166
  - 4.7.4 Udlægningen i Den ordinaire civile Procesmaade 169
- 4.8 Modifikationer til forhandlingsprincippet under den gældende retsplejelov 170
  - 4.8.1 Materiel procesledelse og spørgsmålet om rettens pligt til at fravige parternes påstande 171
  - 4.8.2 Det moderne forhandlingsprincip og Danmarks internationale forpligtelser 174
  - 4.8.3 EMRK og det danske forhandlingsprincip 175
    - 4.8.3.1 Spørgsmålet om prøvelsens intensitet 179
    - 4.8.3.2 Øvrige procesbestemmelser 180
  - 4.8.4 EU-retten og det danske forhandlingsprincip 180
    - 4.8.4.1 Ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet 181
- 4.9 Undersøgelingsprincippets udvikling i tysk ret 185
  - 4.9.1 Undersøgelingsprincippet i den tyske forvaltningsproces fra begyndelsen af det 19. århundrede 186
  - 4.9.2 Undersøgelingsprincippets særlige tilknytning til forvaltnings-sager 187
  - 4.9.3 Idealet om retsstaten 189
  - 4.9.4 Teoretisk grundlag for forvaltningsdomstolenes procesform 190
    - 4.9.4.1 Otto Bähr: Staten som en privat virksomhed 191
    - 4.9.4.2 Von Gneist: Staten som en særlig myndighed 192
    - 4.9.4.3 Von Gneist og undersøgelingsprincippet ved forvaltningsdomstolene 193
    - 4.9.4.4 Forvaltningsdomstole som kompromis 193
    - 4.9.4.5 Nærmere om forvaltningsdomstolenes procesregler 194
  - 4.9.5 Modstanden mod forvaltningsdomstole i enkelte tyske stater 196
- 4.10 Afvisning af forvaltningsdomstole og undersøgelingsprincip i dansk ret 198
  - 4.10.1 Holdningen i dansk ret til de nye tyske forvaltningsdomstole før retsplejelovens vedtagelse 198
    - 4.10.1.1 Hensynet til retsenheden 199
    - 4.10.1.2 Den danske retsvidenskabs tillidsforhold til forvaltningen 200
    - 4.10.1.3 Domstolenes begrænsede prøvelse af skøn talte mod forvaltningsdomstole og undersøgelingsprincip 201
  - 4.10.2 Undersøgelingsprincippet i retsplejeloven 202

4.10.3	Spørgsmålet om forvaltningsdomstole og brug af undersøgelsesprincippet efter retsplejelovens vedtagelse	204
4.10.3.1	Poul Andersens argumenter for et forvaltningsdomstolsystem	204
4.10.3.2	Poul Andersens argumenter for en øget undersøgelsesmaksime ved domstolene	205
4.10.4	Grundlovens § 63, stk. 2	206
4.10.4.1	En unødvendig grundlovsændring?	207
4.10.4.2	1953-grundloven førte til en begrænsning af muligheden for at oprette forvaltningsdomstole	208
4.10.4.3	Nærmere om grundlovens begrænsninger i § 63, stk. 2	210
4.10.4.4	Den senere udlægning af grundlovsændringen i 1953	212
4.10.5	Nyere retspolitiske forslag i litteraturen om særlige procesregler og forvaltningsdomstole	213
4.10.5.1	Bent Christensens forslag om en dansk generaladvokat	214
4.10.5.2	Kritik af generalistdommere og Kammeradvokatens rolle	215
4.10.5.3	Jon Andersens kritik af procesformen i sager om myndighedsudøvelse	216
4.10.5.4	Retsplejerådets betænkning 2001	216
4.11	Substitutter for forvaltningsdomstole – råd og nævn samt Folketingets Ombudsmand	218
4.11.1	Gomards og Arildsens kritik af råd og nævn som erstatning for domstolene	219
4.11.2	Råd og nævn som argument imod forvaltningsdomstole	220
4.11.3	Folketingets Ombudsmand som substitut for forvaltningsdomstole	221
4.12	Sammenfatning og perspektiv	222
Kapitel 5: Organiseringen af det offentlige retssagsførelse		232
5.1	Indledning	232
5.2	Repræsentationen i andre lande	232
5.3	Den danske repræsentationsordning i retssager på vegne af det offentlige	235
5.3.1	Tilfælde, hvor myndigheder selv giver møde ved domstolene	235
5.3.2	De almindelige domstoles repræsentation ved domstolene	237
5.3.3	Repræsentation af staten ved internationale domstole	237
5.4	Sager, hvor advokater er rettergangsfuldmægtige	238
5.4.1	Kammeradvokaten fra enevælden frem til i dag	238
5.4.2	Kammeradvokatorordningen efter kammeradvokataftalen fra 2015	240
5.4.3	Anvendelsen af andre advokater end Kammeradvokaten	242
5.5	Samarbejdet mellem myndighederne og Kammeradvokaten	243
5.5.1	Skatteministeriets retssagsvejledning	244
5.6	Kammeradvokatens særlige rådgivningsfunktion	247
5.7	Sammenfatning og perspektiv	249

Indholdsfortegnelse

Kapitel 6: Forskellen på retssagsførelse og administrativ sagsbehandling 251

- 6.1 Indledning 251
- 6.2 Undersøgelingsprincippet og forvaltningsprocessen 251
  - 6.2.1 Særligt om myndighedernes pligt til at samarbejde om sagsoplysningen 252
  - 6.2.2 Forvaltningsprocessen nødvendiggør som udgangspunkt ikke advokatbistand 254
  - 6.2.3 Den administrative procedures fordele 256
  - 6.2.4 Undersøgelingsprincippet i udenlandsk forvaltningsretspleje 256
- 6.3 Teoretiske eksempler til belysning af forskelle og ligheder mellem forvaltningsprocessen og den civile retspleje 258
  - 6.3.1 Eks. I: Myndighedens oplysning og vejledningspligt 258
  - 6.3.2 Eks. II: Oplysningspligt mellem myndigheder og domstole 260
- 6.4 Diskussion om advokaters rolle i Landsskatteretten 261
- 6.5 Overgangen til retssagsførelse skærper parternes konflikt 263
- 6.6 Generelle karaktertræk ved forhandlingsprincippet i praksis 264
  - 6.6.1 Strategi og taktik 264
  - 6.6.2 Forudsætningen om det kompetente modindlæg 266
- 6.7 Særlige forhold for det offentlige som procespart i relation til forhandlingsprincippet 266
  - 6.7.1 Retssagsbehandlingen og forretningsadvokatens virksomhed 266
  - 6.7.2 Om det offentliges retssagsførelses formål er at »vinde« rets-sagen 267
- 6.8 Incitamentsafflønning, strategi og taktik 272
  - 6.8.1 Retssagsførelsens kendemærker og formål 274
    - 6.8.1.1 Kammeradvokatens opfattelse 276
    - 6.8.1.2 Nærmere om ensidighed og hemmeligholdelse af korrespondance mellem myndighed og dennes advokat 277
  - 6.8.2 Retssagsførelse funderet i objektiv forhåndsbedømmelse 282
    - 6.8.2.1 Retssagsførelse kan ikke baseres på forhånds-bedømmelse 284
- 6.9 Ekskurs: Diskussioner om det offentliges forpligtelser som procespart i udenlandsk ret 285

3. del: Forholdet mellem privatret, procesret og forvaltningsret 293

Kapitel 7: Den organisatoriske afgrænsning for forvaltningslovgivningen 297

- 7.1 Indledning 297
- 7.2 De centrale forvaltningsloves anvendelsesområde 298
- 7.3 Afgørelsesbegrebet 299
  - 7.3.1 Afgørelsesbegrebet og procesledende beslutninger 299
  - 7.3.2 Den strafferetlige analogi 302
- 7.4 Faktisk forvaltningsvirksomhed og afgørelsesbegrebet 304
  - 7.4.1 Udvidet eller traditionelt afgørelsesbegreb? 305
- 7.5 Kan beslutningen om et sagsanlæg være en forvaltningsafgørelse? 307
- 7.6 Fortolkningsstil i forvaltningsretten 310

- 7.7 Ombudsmandslovens organisatoriske område 312
- 7.8 Forvaltningsretlige regler i retsplejelovens regi 317
  - 7.8.1 Regler om offentlighed i retsplejen 318
  - 7.8.2 Procesbevillingsnævnet som myndighedsudøver 318
  - 7.8.3 Bibeskæftigelsesnævnet som myndighedsudøver 322
  - 7.8.4 Sammenfattende om nævnene 324
  - 7.8.5 Forvaltningsretlige og civilprocesuelle sagsbehandlingsregler 325

Kapitel 8: Retsgrundsætningernes betydning i dansk ret 327

- 8.1 Indledning 327
- 8.2 Lovregler og retsgrundsætninger 328
- 8.3 Retsgrundsætninger, generalklausuler og standarder 329
- 8.4 Retsgrundsætningernes fælles udviklingsmønster 332
- 8.5 Magtfordrejning i civilretten 334
- 8.6 Loyalitetspligten påvirkes af, hvem der er part 336

Kapitel 9: Privatretlige reglers virkning i civilprocessen 339

- 9.1 Indledning 339
  - 9.1.1 Generelt om procesaftaler 340
  - 9.1.2 Procesaftalen har generelt virkning som alle andre aftaler 341
  - 9.1.3 Procesaftalers virkning, hvor det offentlige er part 342
- 9.2 Den privatretlige loyalitetspligt 345
- 9.3 Den civilprocessuelle loyalitetspligt 347
- 9.4 Sammenfatning 351

Kapitel 10: Forvaltningsretlige retsgrundsætningers virkninger i privatretten 353

- 10.1 Indledning 353
- 10.2 Domstolskontrol og sondringen mellem offentlig og privat ret 353
- 10.3 Forfatningsrettens virkning i forhold til det offentlige som privat kontraktspart 355
- 10.4 Forvaltningsrettens virkning, hvor det offentlige er umiddelbar kontraktspart 357
- 10.5 Forvaltningsrettens virkning, hvor det offentlige er arbejdsgiver 360
- 10.6 Forvaltningsrettens virkning ved ulovhjemlet delegation til private 362
  - 10.6.1 Ikke alle myndighedsopgaver kan delegeres til private 362
  - 10.6.2 Organisatorisk eller funktionel forståelse af de forvaltningsretlige retsgrundsætningers virkning? 364
  - 10.6.3 Praksis til støtte for en organisatorisk forståelse af de forvaltningsretlige retsgrundsætningers anvendelse på private 365
  - 10.6.4 Praksis til støtte for en funktionel forståelse af de forvaltningsretlige retsgrundsætningers anvendelse på private 366
  - 10.6.5 Sammenfattende om retsgrundsætningernes virkning ved delegation 368

Indholdsfortegnelse

4. del: Forvaltningsrettens normering af civilprocessen 373

Kapitel 11: Forvaltningsretlige normer i retssagsførelsen inden sagens anlæg 377

- 11.1 Indledning 377
- 11.2 Beslutningen om sagens anlæg 377
  - 11.2.1 Tilfælde, hvor beslutning om sagsanlæg er en egentlig forvaltningsafgørelse 377
  - 11.2.2 Konsekvensen af, at retssagsførelse normalt er faktisk forvaltningsvirksomhed 379
  - 11.2.3 Nærmere om beslutningen om sagsanlæg og forvaltningens skønsmargin 380
  - 11.2.4 Opportunitetsprincippet gælder ikke i civilprocessen 381
  - 11.2.5 Retsplejelovens forudsætning om saglighed ved sagsanlæg 382
  - 11.2.6 Saglighedsprincippet gælder også ved det offentliges indirekte dispositioner angående sagsanlæg 383
- 11.3 Nærmere om lighedsprincippet virkning ved sagsanlæg 383
  - 11.3.1 Forudsætningen om lighedsprincippet i vejledninger mv. 384
  - 11.3.2 Prøvesager 384
  - 11.3.3 Lighedsprincippet kan forpligte myndigheden til sagsanlæg 386
- 11.4 Andre beslutninger inden sagens anlæg 389
  - 11.4.1 Udgifter til advokat, sikkerhedsstillelse mv. 389
  - 11.4.2 Forsvarlig økonomisk forvaltning 390
  - 11.4.3 Advokatens habilitet 391
  - 11.4.4 Beslutning om betaling af en borgers advokatbistand 393
- 11.5 Forberedelsen af beslutning om sagsanlæg mv. 394
  - 11.5.1 Undersøgelse af ansvar og vurdering af procesrisiko mv. 394
  - 11.5.2 De forvaltningsprocessuelle regler gælder for den vurdering, der foretages til brug for retssagen. 397

Kapitel 12: Forligsforhandling og retsmægling 398

- 12.1 Indledning 398
- 12.2 Det historiske udgangspunkt: Staten indgik ikke forlig 399
- 12.3 Tilsyn og kontrol med forligsforhandlingen 401
- 12.4 Forligsforhandling er en aftaleretlig forhandling 403
- 12.5 Undersøgelsesprincippet 404
- 12.6 Hensynet til forsvarlig økonomisk forvaltning 404
- 12.7 Forbud mod inddragelse af usaglige hensyn 405
- 12.8 Vejlednings- og partshøringspligt 406
- 12.9 Saglighedsprincippet 408
- 12.10 Udenretlige forlig og mellemkommende regulering 408
- 12.11 Forligsforhandling skal ske med respekt for lighedsgrundsætningen 410
- 12.12 Fortrolighed omkring forligsteksten 411

Kapitel 13: Forberedelsen 413

- 13.1 Indledning 413
- 13.2 Formelle krav i forbindelse med sagsanlægget 415

- 13.2.1 Søgsmålskompetence 415
  - 13.2.2 Rette sagsøgte 417
  - 13.3 Stævning og svarskrift 418
    - 13.3.1 Forvaltningsretlige krav til påstande 418
    - 13.3.2 Forvaltningsretlige krav til anbringender 421
    - 13.3.3 Påstande og anbringender i lyset af det offentliges oplysnings- og vejledningspligt 421
  - 13.4 Prøvelse af sagens dokumenter, retsafgift og sikkerhed for sagsomkostninger mv. 424
  - 13.5 God forvaltningsskik ved håndtering af retsdokumenter 425
  - 13.6 Procesunderretning (litis denuntiatio) 426
  - 13.7 Adcitation 430
  - 13.8 Opsættende virkning 431
  - 13.9 Søgsmålsfrister 433
    - 13.9.1 Er søgsmålsfrister præceptive? 433
    - 13.9.2 Forvaltningsretlige princippers indflydelse på om en overskredet søgsmålsfrist skal afskære sagsanlæg 436
    - 13.9.3 Særligt om vejledningspligten vedr. søgsmålsfrister 438
    - 13.9.4 Den forvaltningsretlige vejledningspligt ctr. rettens pligt til vejledning vedr. søgsmålsfrister 440
  - 13.10 Fortabelse af ret til søgsmål ved passivitet 441
  - 13.11 Formelle spørgsmål – procesfordrejning i civilprocessen 442
    - 13.11.1 Om procesfordrejning ved myndighedsindstillinger om dommersammensætning eller sagens henvisning til landsretten 444
    - 13.11.2 Myndighedens krav om opdeling af sagen som procesfordrejning 445
    - 13.11.3 Eventuel forelæggelse for EU-Domstolen 446
  - 13.12 Nærmere om pligten til korrekt sagsoplysning 449
    - 13.12.1 Den særlige interventionsmulighed efter rpl § 252, stk. 2 449
    - 13.12.2 Pligt til sagsoplysning 453
  - 13.13 Sagsbehandlingstiden 454
- Kapitel 14: Hovedforhandlingen 456**
- 14.1 Indledning 456
  - 14.2 Den mundtlige påstandsnedlæggelse og forelæggelse 457
  - 14.3 Bevisførelsen 458
    - 14.3.1 Bevismidler 458
    - 14.3.2 Forholdet mellem forvaltningsproces og civilproces under bevisførelsen 459
    - 14.3.3 Retsplejens særlige fortrin ved opklaringen af sagsforholdet 461
    - 14.3.4 Om forholdet mellem tavshedspligt og vidne- og editionspligt 463
    - 14.3.5 Sagsbehandling, når hensynet til statens sikkerhed, fremmede magter eller tredjemands liv eller helbred påberåbes. 464
    - 14.3.6 Særligt om fortolkningen af editionsreglerne 466
    - 14.3.7 Nærmere om den restriktive praksis for fremlæggelse af sagkyndige udtalelser 469

Indholdsfortegnelse

- 14.4 Syn og skøn 470
  - 14.4.1 Offentlige myndigheders medvirken 470
- 14.5 Bevisbedømmelse og bevisbyrde 472
  - 14.5.1 Nærmere om bevisbyrdereglerne 472
- 14.6 Proceduren 478
  - 14.6.1 Procedurefrihed 478
  - 14.6.2 Processkrifter og materialesamling 478
- 14.7 Anke og kære 483

Kapitel 15: Sanktioner mod tilsidesættelse af forvaltningsretlige regler eller principper i civilprocessen 485

- 15.1 Indledning 485
- 15.2 Sanktioner via dommerens procesledelse 485
- 15.3 Kritik som sanktion 486
- 15.4 Sagsomkostninger 488

Kapitel 16: Det offentliges rettergangsfuldmægtiges forvaltningsretlige forpligtelser 490

- 16.1 Indledning 490
- 16.2 Offentligt ansatte som rettergangsfuldmægtige 490
  - 16.2.1 Ingen fysiske personer kan i sig selv repræsentere myndigheden 490
  - 16.2.2 Særligt om søgsmål mod ministre 491
  - 16.2.3 Myndigheder skal altid repræsenteres af en rettergangsfuldmægtig 492
  - 16.2.4 Særligt om offentligt ansatte advokater 493
- 16.3 Private advokater 495
  - 16.3.1 Advokatens medvirken i forvaltningsretlige afgørelsessager 496
  - 16.3.2 Advokatens rolle, når forvaltningsproces og retssagsbehandling er sammenblandet 498
  - 16.3.3 De forvaltningsretlige princippers anvendelse på advokater som rettergangsfuldmægtige for offentlige myndigheder. 499

Kapitel 17: Sammenfatning og perspektiv 507

Efterskrift 519

Summary in English 521

Litteratur 527

Artikler 539

Betænkninger mv. 548

Love 550

Forkortelser 552

Navneregister 553

Domsregister 555

Stikordsregister 558